

**Комунальний заклад «Первомайський заклад
Дошкільної освіти (ясла-садок) № 4 «Дюймовочка»
Первомайської міської ради Харківської області**

К О Н С У Л Ь Т А Ц І Я

**«СПІЛЬНА РОБОТА ВИХОВАТЕЛЯ ТА СІМ'Ї ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ
АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ»**

Ранній вік – яскрава, неповторна сторінка життя кожної людини. Адже саме у цей період розпочинається процес соціалізації, встановлення зв'язків дитини з провідними сферами буття: світом людей, природи, предметним світом, відбувається залучення до культури, до загальних людських цінностей.

Ранній вік – період початкового становлення особистості, формування основ самосвідомості й індивідуальності дитини. Ще Л. С. Виготський звертав увагу на те, що соціальна ситуація розвитку являє собою вихідний момент для усіх динамічних змін, які відбуваються в розвитку впродовж певного періоду. Вона визначає ті форми і той шлях, ідучи яким, дитина набуває нових властивостей особистості, черпаючи їх із дійсності, як основного джерела розвитку, той шлях, на якому соціальний розвиток стає індивідуальним.

З метою виховання повноцінної особистості необхідно забезпечити соціалізацію дитини в її перших соціумах – сім'ї і групі закладу дошкільної освіти, які можуть сприяти соціально-психологічній адаптації до подальшого життя в суспільстві й успішно взаємодіяти з оточуючим її світом.

Саме через це проблема соціально-особистісного розвитку дитини раннього віку не залишається поза увагою зарубіжних і вітчизняних учених. Різні аспекти проблеми соціалізації розроблялися у дослідженнях А. М. Богущ, Н. В. Гавриш, Л. О. Варяниці, Н. Д. Ватутіної, О. Л. Кононко, Ю. М. Косенко, С. М. Курінної, І. П. Рогальської, С. І. Семчук та ін. Проте, як свідчить аналіз наукової літератури, вивчення практики роботи закладів дошкільної освіти, проблема педагогічної взаємодії вихователів і батьків щодо соціалізації дитини дошкільного віку залишається на часі.

Про зв'язок сімейного і громадського виховання дітей дошкільного віку сказано й написано чимало. Згадаємо нашого видатного співвітчизника В. О. Сухомлинського, чий досвід співпраці педагогів з батьками не втратив своєї значущості і педагогічної цінності дотепер. Актуальним є його погляд на сім'ю як першу школу людських взаємин, де діти з ранніх років засвоюють систему моральних цінностей, норм поведінки, культурні традиції народу.

Законом України «Про дошкільну освіту» встановлено, що «держава надає всебічну допомогу сім'ї у розвитку, вихованні та навчанні дитини; ...підкується про збереження та зміцнення здоров'я, психологічний і фізичний розвиток дітей», закріплено роль сім'ї у дошкільній освіті:

1. Сім'я зобов'язана сприяти здобуттю дитиною освіти в дошкільних та інших навчальних закладах або забезпечити освіту в сім'ї відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти.
2. Відвідування дитиною закладу дошкільної освіти не звільняє сім'ю від обов'язку виховувати, розвивати і навчати її у родинному колі.
3. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність перед суспільством і державою за розвиток, виховання та навчання дітей, а також

збереження їх життя, здоров'я, людської гідності.

Досвід роботи педагогічних колективів закладів дошкільної освіти по всій території України переконливо свідчить про сформовану систему їх співпраці з сім'єю. Попри все, у цьому процесі залишається чимало питань, які привертають до себе увагу науковців і практиків з дошкільної освіти.

Мета даної теми – розкрити сутність та особливості педагогічної взаємодії вихователів і батьків у забезпеченні соціалізації дошкільників. Виходимо із розуміння сутності соціалізації як процесу засвоєння індивідом зразків поведінки, психологічних установок, соціальних норм і цінностей, знань, навичок, які дозволяють успішно функціонувати в суспільстві. Соціалізацію дітей дошкільного віку позиціонуємо як:

- засвоєння культурних норм і цінностей;
- прийняття різних соціальних ролей, зразків поведінки;
- набуття навичок ефективної взаємодії з іншими людьми.

Сім'ю і заклад дошкільної освіти розглядаємо як два важливі інститути соціалізації дитини й ефективність соціально-особистісного розвитку дошкільника вбачаємо насамперед у їх взаємодії. У дитячих садках, де відкриті двері для батьків, бабусь і дідусів, родини усвідомлюють свою відповідальність за виховання дітей і з задоволенням співпрацюють з вихователями.

Надзвичайно важливо, щоб вихователь сприймав кожну сім'ю своїх вихованців не безвідмовним, залежним, слухняним партнером, а ініціативним, активним, зацікавленим співтворцем особистості маленької Тетянки чи Андрійка. Для цього конче необхідно змінити психологічну орієнтацію на те, хто є основним замовником освітньої послуги, яку надає заклад дошкільної освіти і кому він насамперед має бути підзвітним з усіх питань організації життя дітей і організації педагогічного процесу. Працівники закладів дошкільної освіти мають усвідомити, що дітей їм довіряє сім'я, а не держава, а значить збереження здоров'я дитини, забезпечення умов для її соціально-особистісного розвитку в першу чергу турбує сім'ю. Приймаючи дитину в групу, вихователь має бути обізнаний з особливостями виховання дитини в сім'ї, щоб забезпечити умови взаємодії та підтримку набутого дитиною позитивного досвіду.

Безперечно, перші кроки в складному процесі соціалізації дитина робить у своїй сім'ї – саме так її внутрішній світ починає збагачуватися знаннями про те, що є мама й тато, інші члени родини, які в міру того, як вона зростає (дорослішає), супроводжують її у цьому великому і утаємниченому світі. Адже саме сім'я є для дитини зразком, тут вона засвоює перші моделі поведінки і соціальні норми. Відтак, взаємодія із сім'ями дітей набуває для вихователя особливого педагогічного сенсу. Роз'яснюючи батькам їхню особливу місію у

забезпеченні соціальноособистісного розвитку дитини, вихователю важливо звернути увагу на наступне:

- Сім'я, родина для дитини – це мініатюрна модель суспільства, яка дає уявлення про ієрархію, розподіл ролей, про норми спілкування, соціальні статуси, цінності, культурні і моральні норми.

- Завдяки батькам дитина має змогу спершу спостерігати, а згодом більш активно включатися у взаємовідносини із зовнішнім світом. Для цього не варто ізолювати дитину у такому звичному, для багатьох сімей, замкнутому колі «дім – дитячий майданчик – гурток – дім», а брати дитину з собою туди, де на батька чи матір, бабусю чи дідуся, старших братика чи сестричку, чекають справи, а не розваги: на роботу, в магазин, в аптеку, на пошту, на дачу, в гості до своїх друзів і т. ін. Саме там дитина, спостерігаючи за діями своїх близьких людей, набуде неоціненних навичок соціалізації.

- Не варто батькам щоденно прагнути організувати для дитини різноманітні розважальні заходи: сьогодні в зоопарк, завтра на каток, післязавтра в цирк, на конкурс. Сім'я не повинна бути зорієнтована тільки на дитину, а навпаки – дитина має органічно вливатися в життя сім'ї, відчувати себе її частиною, правильно розуміти її ієрархію.

- Надзвичайно важливо максимально включати дитину у будь-яку дорослу діяльність, чи то приготування їжі, чи робота на присадибній ділянці, хатне прибирання або догляд за тваринами, кімнатними рослинами, миття посуду або прання. Для маленької дитини корисно дізнатися, де і ким працюють члени її родини, за нагоди побувати у них на роботі, у крайньому разі, побачити світлини й почути розповідь про те, чим зайняті дорослі на роботі. Адже дошкільники часто чують від них: «Мама на роботі стомилася. Не заважай, нехай вона відпочине», «Тато поспішає на роботу», «Тато затримується на роботі, у нього багато справ» та ін.

- Спілкування з іншими дітьми, як важлива складова соціалізації, набуває особливої значущості після трьох років – у віці, коли дійсно виникає така потреба. У цьому віці дитині конче необхідна допомога батьків, які будуть допомагати їй вибудовувати свої взаємовідносини з іншими дітьми. Але варто пам'ятати про те, що спілкування лише з дітьми свого віку помітно збіднює його. Відтак корисним є спілкування в різновіковій групі, де діти мають змогу перейняти досвід у старших й водночас вчать турботливого ставлення до менших.

- Справжньою школою соціалізації для дитини дошкільного віку є сюжетно-рольова гра, коли вона намагається взяти на себе різні ролі й розігрує ситуації, які мала змогу спостерігати у реальному житті. Батькам слід пам'ятати, що в своїх іграх діти зазвичай наслідують їхні дії і вчинки. Саме

через це повсякденне життя батьків та інших членів родини має бути прикладом, який діти переносять у свою поведінку.

- Якість спілкування з дитиною в сім'ї значно важливіша аніж кількість. Адже у дітей різний темперамент й відповідно різні потреби у спілкуванні. Відтак, спілкування дорослого з дитиною має враховувати виключно її інтереси й опиратися на її поведінку і реакцію.

- Час від часу у дитини є потреба побути наодинці. Дитина стомлюється і їй просто необхідний спокій. Адже не секрет, що перебуваючи у дитячому садку, її життя повсякчас організують дорослі. У групі не часто дитина має змогу усамітнитися, відпочити від постійного спілкування, настанов вихователя.

- Гармонійна соціалізація дитини зовсім не передбачає, що вона з легкістю повинна контактувати з незнайомими людьми. Важливо прищеплювати дитині розумну обережність й підтримувати її винятковість у виборі контактів.

- Навчити дитину спілкуватися можливо лише одним способом – на власному прикладі. Ніякі правила гідної поведінки не будуть діяти, якщо їх не дотримуються в сім'ї. Дошкільний вік – сензитивний період соціально-особистісного розвитку дитини. Соціалізація дитини дошкільного віку – це процес, за допомогою якого вона набуває особистісних якостей, навичок соціальної поведінки, навчається безконфліктному спілкуванню. Запорукою успішної соціалізації дошкільника насамперед є педагогічна взаємодія вихователів з сім'єю, яка ефективна за таких умов: створення в закладі дошкільної освіти і сім'ї атмосфери емоційного благополуччя дитини (душевного комфорту, позитивних емоцій, орієнтації на успіх); позитивне ставлення до дитини в закладі дошкільної освіти і сім'ї; збагачення предметно-просторового середовища, зміст якого дає дитині можливість для саморозвитку і самореалізації; високий професіоналізм і майстерність вихователів у роботі з дітьми та педагогічному просвітництві батьків.

